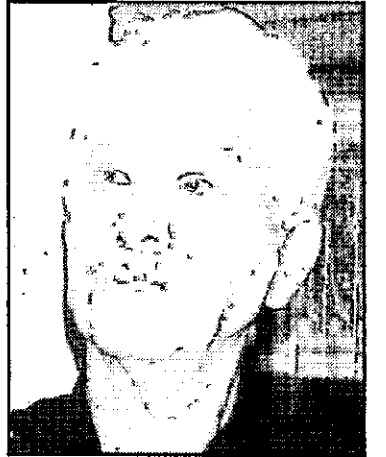

شرح ملاقات و گفت و گو با خانم مهر انگیز اعتصامی (برادر زاده پروین)

احمد دانشگر
به سال ۱۳۱۲ شمسی در دزفول به دنیا آمده. او علاوه بر پژوهش های ادبی و عرفانی، در رشته فرش بافی نیز تحقیقات دامنه داری داشته، از این مؤلف تاکنون کتاب های زیر چاپ و منتشر شده است:

- ۱- فرهنگ اعلام فارسی
- ۲- فرهنگ جامع فرش ایران
- ۳- فرهنگ واژه های رایج تربت حیدریه
- ۴- پروین اعتصامی شاعره ای از تبار روشنی ها
- ۵- دیوان حافظ با شرح عرفانی - ادبی
- ۶- فرهنگ بسامندی دیوان پروین اعتصامی (آماده چاپ)
- ۷- دولت قرآن (آماده چاپ) -

در نوجوانی با اشعار خانم پروین اعتصامی این ستاره و رخشنده آسمان ادب و فرهنگ ایران زمین آشنا شدم. من همواره خانم پروین سرایشگر آبیاتی این چنین نغز و انشاک و واقع بینانه و احسن کرده به روان پاکش درود می فرستادم.

خوشبختانه در جریان ساخت و ساز کتاب پروین اعتصامی شاعر ای از تبار روشنی ها و مذاقه بیشتر در ابیات اشعار و حتی کلمات به کار رفته در آنها پاسخ برخی سؤالات خویش را دریافت می داشتم و سرانجام نیز برای اعمال سهولت در کار بررسی بیشتر اشعار پروین و هموار ساختن طریق این کار برای عامه محققان و پژوهشگران مبادرت به تالیف کتاب "فرهنگ بسامندی دیوان پروین" نمودم و این کار اگر چه تاکنون حوالی پنج سال از عمر مرا مصروف خود داشته و هنوز به سرانجام نرسیده اما به گونه ای که معروض افتاد ضروری بنظر می رسید و اصولاً تدوین فرهنگ های بسامندی برای کلیه متون زبان فارسی لازم است تا بدین وسیله پژوهشگران به سادگی بتوانند بر ذخایر زبان و ادب فارسی دست یابند. اینجانب برای دریافت آگاهی های بیشتری از زندگی پروین خود را نیازمند بهره جستن از فرد یا افرادی از خاندان محترم اعتصامی می دانستم که پروین و اهل بیت آن مرحوم یوسف اعتصام الملک را دیده و با ایشان زندگی کرده باشند.

فراغتم را بدین کار مشغولم. تا هفت سالگی ام که خانم پروین وفات یافت با ایشان و مادرشان "اختر خانم" و بقیه اعضای خانواده در یک منزل واقع در ضلع جنوبی مجلس شورای ملی سابق که تقریباً در شمال چهارراه سرچشمه واقع بود زندگی می کردم.

منزل بزرگی بود اطاقهای پنج دری و کوچک و بزرگ و سرسره های متعدد داشت و به رسم زمان هر یک از فرزندان که مستقل می شدند در یک قسمت زندگی می کردند و اطاق خانم پروین در بخش مربوط به سکونت شخص مرحوم اعتصام الملک قرار داشت.

روزه آمدی که بر ملاقات با دانشمند گرامی آقای ابوالفتح اعتصامی برادر ارجمند خانم پروین باز گردیده بود با مرگ ایشان در زمستان سال ۱۳۷۶ بسته شد و درست در آن هنگام که رشته تماس با ایشان به کواترین حد خود می رسید خبر و حلت آن زنده یاد منتشر شد و مرا در توجع و غم و اندوه فراوان برد.

پس از انتشار کتاب "پروین اعتصامی شاعره ای از تبار روشنی ها" با وجود مغتنم و ارجمندی از خاندان اعتصامی آشنا گشتم که این آشنایی مرا صاحب پسر ماهی ای پسر ارجمند از آگاهی ها نمود. آشنایی چنین صورت گرفت که:

خانم مهر انگیز اعتصامی صبیحه مرحوم نصراله اعتصامی (برادر خانم پروین) که خود از هنرمندان تصویرگر و نقاش معاصر اند و در کودکی تا هنگام وفات خانم پروین با مرحوم یوسف اعتصامی و ایشان در یک خانه به سر می برده اند پس از ملاحظه کتاب مذکور (تالیف اینجانب) به وسیله تلفن تماس حاصل و اظهار علاقه نمودند تا خدمت ایشان برسم و حتی المقدور مطالبی را پیرامون خانم پروین و خاندان اعتصامی برای آگاهی عموم در اختیارم قرار دهند.

در جریان این دیدار ها صفای باطن، امانت داری، آرامش و وقار و بزرگی منشی و ژرف اندیشی و قدرت حافظه فوق العاده و منانت شخصی ایشان و تمیز مشارالیها به رعایت مؤانین دینی مرا به یاد آنچه از ویژگی های خانم پروین اعتصامی شنیده بودم می انداخت و تحت تاثیر خود قرار می داد.

در پایان جلسات این مصاحبه از خانم اعتصامی خواستم تا آنچه را که از پروین و خاندان او بویژه خاطرات خردسالی خود به یاد دارند یا از مادر ایشان خانم "اختر اعتصامی" که سالها پس از مرگ خانم پروین با او زندگی می کرده اند شنیده اند یا گو نمایند تا در اختیار علاقه مندان قرار گیرد.

ایشان با اجابت این درخواست چنین آغاز سخن کردند:

این اطاق تزئیناتی بسیار ساده داشت و با عرض کم و طول نسبتاً زیاد مجموعه کتابهای پروین را در خود جای داده بود. سایر اشیا و موجودات و وقار و بزرگی منشی و ژرف اندیشی و حافظه فوق العاده و منانت شخصی ایشان و تمیز مشارالیها به رعایت مؤانین دینی مرا به یاد آنچه از ویژگی های خانم پروین اعتصامی شنیده بودم می انداخت و تحت تاثیر خود قرار می داد.

در پایان جلسات این مصاحبه از خانم اعتصامی خواستم تا آنچه را که از پروین و خاندان او بویژه خاطرات خردسالی خود به یاد دارند یا از مادر ایشان خانم "اختر اعتصامی" که سالها پس از مرگ خانم پروین با او زندگی می کرده اند شنیده اند یا گو نمایند تا در اختیار علاقه مندان قرار گیرد.

ایشان با اجابت این درخواست چنین آغاز سخن کردند:

یا تشکر از شما به جهت تالیف کتابهای یاد شده و علاقه مندی به خاندان اعتصامی، اینجانب مهر انگیز اعتصامی دختر مرحوم نصراله اعتصامی و خانم بتول صدیق رضوانی به سال ۱۳۱۳ شمسی در تهران به دنیا آمده ام، سه فرزند دارم و همسرم دکتر داریوش طفرایی است که به اتفاق در بخش کوچکی از منزل موروثی خویش در یکی از محلات مرکزی شهر تهران ساکن می باشیم.

به نقاشی و سایر کارهای دستی علاقه مند می باشم و اصول کار نقاشی را نزد استاد "علی اصغر پنگر" فرا گرفته و اینک ساعات

که مرحوم اعتصامی من و خواهرم را با مهریانی می پذیرفت و بسیاری از اوقات روی زانو یا زیر عیاشی جامی داده او مهربان و دوست داشتی بود.

عمه ام خانم پروین را چون خواهری دوست داشتم، او بسیار مهربان بوده حتی از آزار حیوانات یا شکستن شاخه درختان بدین دلیل که آنها نیز جان و احساس دارند ناراحت می شد و عذاب می کشید. اوقات فراغت را با ما به بازی مشغول می شد و ما را سرگرم می نمود.

او گرچه ای داشت که منوشش بود، در او ان نوجوانی گرچه ای هم از پارچه به کمک مادر من درست کرده بوده و نام آن را "طلا" نهاده و بر این گفته اند که این گرچه را نیز دوست داشته و حتی حاضر نبوده است که بچه ها به آن دست بزنند، نکند به آزار حیوانات عادت کنند.

به یاد دارم که مادرم حصبه گرفت و با داروهای محلی مداوا گردید و خوب شد. اما خانم پروین که به احتمال زیاد از مادرم این بیماری را گرفته بود به وسیله معین الحکما پزشک معروف تهران مداوا می شد که سودی نبخشید و وفات یافت. تا تاریخ ۱۳۵۷/۷/۲۶ که "اختر خانم" مادر خانم پروین فوت نمود با ایشان زندگی می کردم. توری خانمی هوشمند و پر حوصله و شکیبا بود و بیاد ندارم او هیچگاه از غیر عادی بودن مرگ خانم پروین سخن گفته باشد.

روزی که خانم پروین فوت کرد و اطرافیان از این واقعه جانگزار در تالم شدید به سر می بردند بما گفتند که تا ما از آن است. که "عمه جان" برای مدتی ما را ترک می کند و به کربلا می رود. در این هنگام پدرم ما بچه ها را از خانه بیرون برد و مدتی در خانه دیگری زندگی کردیم و چند روز بعد که به خانم بازگشتم بوی داروهای ضد عفونی به مشام می رسید و سراغ "عمه جان" را که گرفتیم مجدداً همان پاسخ را شنیدیم، او به کربلا رفته، نزد خدا رفته!

خانم پروین آنگونه که برخی نوشته اند گوشه گیر نبود، او وقت زیادی برای مصاحبت با دیگران نداشت، همواره به سرودن اشعار و پژوهش های لازم می پرداخت.

در منزل او را رخشنده خطاب می کردند، اما نام اصلی او پروین بود.

شاعره خوش سخن ما به مادرش بسیار علاقه داشت و همواره خود را زیر حمایت ایشان می داشت.

مادر خانم پروین "اختر خانم" زنی بود بسیار خوش صورت، چشمانی روشن، رنگ پوست صورت سفید، از لحاظ اخلاقی پر حوصله و مهربان، پس از مرگش او را در محل قبر پروین یعنی مقبره خانوادگی اعتصامی در قم به خاک سپردند، چون پیش از سی سال از مرگ پروین گذشته بود و این کار از نظر شرعی اشکالی نداشت.

مادر پروین طی سالیان پس از مرگ او بویژه در شبهای بلند زمستان نوحه های خود را در کنار بخاری یا زیر کرسی جمع می کرد و برای آنها از گذشته خود و بویژه خصوصیات خانم پروین سخن می گفت.

عمه ام، خانم پروین پنج برادر داشت.

- ۱- ابراهیم که در سن خردسالی در گذشته.
- ۲- ابوالقاسم که در وزارت امور خارجه در پست رئیس اداره دوم آن خدمت می کرده و حدود چهار سال در روسیه و فرانسه زندگی کرده همسر ایشان که اهل روسیه بود مسلمان شده و به نام "کیکی اعتصامی" نامیده می شد، فرزند نداشت و حوالی سال ۱۳۶۲ شمسی فوت نمود.

۳- مرحوم ابوالفتح اعتصامی که در شش ماهه دوم سال ۱۳۷۶ در سن (۹۵) سالگی فوت نمود. همسر ایشان قبل از او به مرض سرطان مغز وفات یافت، چهار فرزند داشت که "یوسف" یکی از فرزندان وی را پس از فوت در جای قبر مرحوم اعتصام الملک دفن کردند.

۴- مرحوم نصراله اعتصامی پدر اینجانب "مهر انگیز" که مترجم زبان فرانسه بود و چندین سال پیش در تهران دارالترجمه داشت و در بهمن ماه ۱۳۶۷ در گذشت و چهار فرزند و دختر و دو پسر داشت.

۵- دکتر سعید اعتصامی، دکتر داروساز بود و حدود بیست سال پیش فوت نمود.

من ایام فراغت خود را چه آنکه که در خارج کشور نزد پسرعمه مستم و چه هنگامی که در تهران به اتفاق همسرم در این خانه کوچک که از خانه بزرگ موروثی ما در یکی از محلات مرکزی تهران باقیمانده به سر می برم اوقات خود را صرف نقاشی می کنم.

همانگونه که در نامه جداگانه نوشته ام اقدام شما در تالیف کتاب بسیار جامع "پروین اعتصامی شاعره ای از تبار روشنی ها" موجب خرسندی خاندان اعتصامی گردید و از این بابت از شما قدردانی و تشکر می کنم.

تعدادی تابلو ها و اشیا باقیمانده از خانم پروین را که یادگار پدرم می باشد به شما تقدیم می نمایم و دیگر عرضی ندارم.

با توجه به توضیحات بالا و مذاکرات مفصلی که طی جلسات متعدد با خانم مهر انگیز اعتصامی داشتیم جای سؤال دیگری برای من باقی نماند و آخرین ملاقات حضوری ما در ساعت (۲۰) روز ۷۷/۳/۷ پایان پذیرفت.

معرفی کتاب

پسر خانواده وینسلو

نمایشنامه ای بر اساس یک محاکمه حقوقی مشهور است که توسط ترنس رایتگان نوشته شده است و مترجم کتاب علی مجتهدی می باشد.

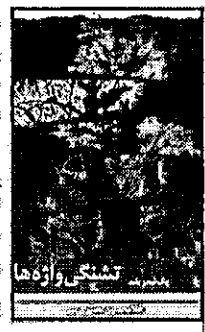
علی مجتهدی این کتاب را حدود ۹ سال پیش ترجمه کرده بود که قرار بود همان زمان به چاپ برسد، اما چاپ کتاب تا این زمان به تعویق افتاد.

این نمایشنامه در ۱۶۰ صفحه و با قیمت ۸۰۰ تومان توسط انتشارات نمایش به نشر رسیده است.

شکلی واژه ها

زیر بارش سایه های مقطع با پرسشهای ناگزیر ادامه پایتیم... عنوان شعری بلند سه گانه از غلامحسین نصیری پور در ۲۵۴ صفحه است که دهمین مجموعه شعر از وی است.

"چلچله ی لال" و "لی خانم ما" دو مجموعه دیگر از این سه گانه هستند این کتاب توسط نشر شاعر امروز با قیمت ۱۵۰۰ تومان به چاپ رسیده است.

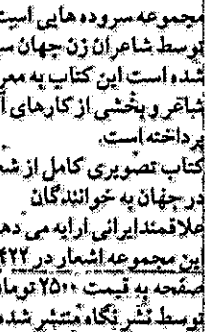
تومان به چاپ رسیده است.

شعر زنان جهان

مجموعه سروده های است که توسط شاعران زن جهان سروده شده است این کتاب به معرفی ۸۳ شاعر و بخشی از کارهای آنان پرداخته است.

کتاب تصویری کامل از شعر زن در جهان به خوانندگان علاقمند ایرانی ارائه می دهد.

این مجموعه اشعار در ۴۲۲ صفحه به قیمت ۲۵۰۰ تومان توسط نشر نگاه منتشر شده است.

سایه ات را قاب می گیرم

مجموعه ۲۹ قطعه شعر عاشقانه است. علی رضا متمدنی نویسنده و منتقد سینمایی - مجله فیلم - این قطعات را سروده است.

این کتاب در ۱۲۷ صفحه به قیمت ۹۵۰ تومان توسط نویسنده به نشر رسیده است.

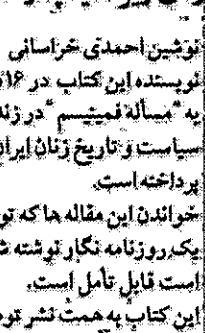

زنان زیر سایه پدر خوانده ها

نوشته احمدی خراسانی نویسنده این کتاب در ۱۶ مقاله به "مسئله تمییم" در زندگی، سیاست و تاریخ زنان ایران پرداخته است.

خوانندگان این مقاله ها که توسط یک روزنامه نگار نوشته شده است قابل تأمل است.

این کتاب به قیمت ۱۲۰۰ تومان به نشر رسیده است.

فصل زنان

این کتاب نگاهی است به مجموعه آراء و دیدگاه های فمینیستی که توسط نوشین احمدی خراسانی در ۹ بخش و یک قسمت گوناگون به مسایل زنان ایران پرداخته است. فصل زنان در ۱۹۹ صفحه به قیمت ۱۲۰۰ تومان توسط نشر توسعه به چاپ رسیده است. انتهای کتاب دارای یک بخش عکس از مراسم سال ۱۳۷۷ نیز می باشد.

پروین

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: معصومه بیات
شورای سردبیری: معصومه بیات، حمید نعمت اله
حروف چینی: زهره خسروآبادی
امپرنی و هنری: امیرعلی اشکنان
تلفن: ۸۱۵۰۲۷۶

همکاران این شماره: اسدالله امرایی - مهناز آذرنیا - امیر رضا نوری زاده - شیدا مالکی دیزجی - مریم توکلی - اعظم بیات - پنا معصومی - زهرا معینی - سید مرتضی معینی و هادی مقدم دوست
نقاشی ها، از ندا شیدوش و مهرنوش رابزجیان اصلی

با تشکر از: جواد شرفی - یزگان منصور - بهزاد بهزاد زاده دانی بهزاد - مهدی مقدم دوست.
هر گونه برداشتی از مطالب و تصاویر نشریه پروین منوط به کسب اجازه از طرف نشریه می باشد.

نشانی پستی: تهران - صندوق پستی ۱۷۱۸۵/۹۱۷

نشانی الکترونیکی نشریه: Parvin magazine@hotmail.com

تلفن: ۳۵۴۷۷۹
لیتوگرافی: درنا
چاپ، چاپ و نشر تهران